ספרות עזר · אנציקלופדיות · שדי חמד

שדי חמד אסיפת דינים מערכות טיבולו במשקה טבילת נדה

רבי חיים חזקיהו מדיני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שדי חמד אסיפת דינים מערכות טיבולו במשקה טבילת נדה

רבי חיים חזקיהו מדיני

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שדי-חמד-אסיפת-דינים-מערכות-טיבולו-במשקה-טבילת-נדה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

מערכת טיבולו במשקה 4
סימן א בדין טיבולו במשקה 4
אות א 4
אות ב 4
אות ג 5
אות ד 5
אות ה 6
סימן ב (בדיני טבילת נדה) 7
אות א 7
אות ב 8
אות ג 9
אות ד 9
אות ה 10
אות ו 10
אות ז 10
אות ח 10
אות ט 10
אות י 11
אות יא 11
אות יב 11
אות יג 11
אות יד 11
אות טו 12
אות טז 12
סימן ג (והוא ציונים בדיני טבילת כלים) 12
אות א 12
אות ב 12
אות ג 12
אות ד 12
אות ה 12
סימן ד (בדיני טרפיות) 12
אות א 12
אות ב 12
אות ג 14
אות ד 14
מפתחות מערכת הטית 15
סימן א (בדין טיבולו במשקה) 15
סימן ב (בדין טבילת נדה) 16
סימן ג (הוא ציונים בדיני טבילת כלים עי"ש) 16
סימן ד (בדיני טרפיות) 16

מערכת טיבולו במשקה

זאת להודיע שמערכת הטית ומערכת יבום נעתקה מקונטריס זכר עשה ומהותו עיין בפאת השדה בחלק הכללים מערכת האלף ריש כלל קל"ה):

סימן א בדין טיבולו במשקה

אות א

טיבולו במשקה לענין אם במטבל במשקה שמעורב משקה מכשיר מן השבעה משקין עם שאר מי פירות שאין מכשירין אי צריך נטילה או לא שלשה סברות בדבר. א) דעת הרב מטה יוסף בחלק ב' סימן ח"י סעיף קטן יו"ד דאם רוב ממשקין המכשירים ואפילו מחצה על מחצה צריך נטילת ידים ואם רוב משקין שאין מכשירין אין צריך נטילה. ב) והרב מטה יהודה בסימן קנ"ח השיג עליו וסובר דבמחצה למחצה אזלינן לקולא וראייתו מסוגיא דבכורות (כ"ג ע"ב) ודברי הרב מטה יהודה הללו נראה דנעלמו מהרב בירך את אברהם סימן א' אות ח'. ג') דעת הרב ערוך השלחן בסימן קנ"ח דגבי מים אפילו נתערב דמי פירות כל שהוא ממים מכשיר וצריך נטילה עי"ש טעמו של דבר אלא דמה שכתב שם בענין אי הלכה כשיטה שבירושלמי עיין שם. בקונטריס הכללים (מערכת האלף כלל רס"ד) כתבתי על זה דאין זה מוסכם יע"ש ועיין פרי מגדים באשל אברהם סעיף קטן ה' דמשמע דבמחנה למחצה אזלינן לחומרא מדקאמר דרובו מי פירות ולא קאמר דאין רובן מים וי"ל ועיין שם סעיף קטן ח' ועתה נדפס ספר משנת רבי אליעזר חלק ב' וראיתי להרב ז"ל בשיירי ארח חיים סימן ג' דף זק"ן ע"ג מר ניהו שר המסכים את יוסף הרב מטה יוסף דמחצה על מחצה להחמיר דלא כהרב מטה יהודה עי"ש:

אות ב

טיבולו במשקה לענין שותה בידו מהנהר לפי טעם פיטור השותה מנטילת ידים היה צריך ליטול כששותה בידו וכתב הרדב"ז וכנה"ג הובא במגן אברהם סימן חנ"ק סעיף קטן י"א דלא ראינו נוהגין כן והוא כתב דגם מן הדין אין צריך נטילת ידים עי"ש וכן כתב הרב מטה יוסף חלק ב' סי' ח"י אות כ"ו רמזו באה"ט שם וכן נקטו רבנן בתראי עיין ח"א סוף סימן ל"ו ושלחן ערוך הרב סימן חנ"ק אות ג' ובירך אברהם אות ו' ומיהו כתב מט"י שם דאם רוצה להחמיר רשאי ולא הוי מן המתמיהין כמו שותה בכלי עיין שם ועיין חס"ל שם בסימן חנ"ק שכתב דיש מי שאומר ליטול וכונתו רצויה ללמד לאדם דעת שיחמיר על עצמו לכן לא הזכיר הסכמת הפוסקים שכתבו דאין צריך נטילת ידים ועיין ישרי לב דף ד' ע"ד שהעתיק שו"ת הרב הלק"ט חלק ב' סימן קכ"ח ולא זכר מכל

הנז"ל ותשובת הלקט הלזו כבר הזכירה הרב באר היטב שם ומצוה להביא מן החדש לא מה שכבר בא על השלחן במקומו הראוי:

אות ג

טיבולו במשקה זימנין דמיתרמי דאוכל אדם איזה כיסנין שאין צריך נטילה וטובל ביין שרף לנו לדעת אם צריך נטילה משום טיבולו במשקה או לא עיין להרב חיי אדם כלל ל"ו אות ז' דיין שרף שנתערב במים אפילו נכבשו בתוך מי פירות (בתוכי פירות כן כתוב בחיי אדם) הוא ספק אם הוא מי פירות אפילו יש בו מים הרבה וספק אם צריך נטילת ידים עי"ש אמנם הגאון פרי מגדים באשל אברהם סעיף קטן ה' פשיטא ליה דביין שרף אזלינן בתר רובו ומשמע דאם רובו מים צריך נטילה ואם אין רובו מים אין צריך עי"ש ולענין מחצה על מחצה כתבתי בסמוך בס"ד:

אות ד

טיבולו במשקה דבעי נטילה אם הוא נטילה גמורה כנטילה לסעודה או סגי בנטילה כל דהו הוא מחלוקת הראשונים כידוע ועיין בשלחן ערוך להגאון מוהר"ש זלמן בסימן קנ"ח סעיף ג' שכתב דהעיקר כדעת הסוברים דצריך נטילה גמורה כנטילה לסעודה רק שאין לברך עליה אלא שכתב שאין למחות ביד המקילים כי יש להם על מה שיסמוכו עי"ש ועיין להרב שלחן גבוה בסימן תמ"ג סעיף קטן כ"ח שכתב על הנוטלים ידיהם לטיבולו במשקה ואין נוטלין נטילה גמורה כפת אלא רק עד קשרי אצבעותיהם דטועים הם כי רוב הפוסקים סוברים שצריך נטילה גמורה וברכה אלא משום ספק ברכות להקל נקיטינן שלא לברך הא מיהא נטילה גמורה בעי יעוין שם ועיין לקמן במערכת מים אחרונים אי בעי נטילה גמורה:

והן עתה האיר וזרח ספר הבהיר משנת רבי אליעזר חלק ב' להרב הגדול מוהר"א די טולידו ובדף קנ"ז ע"א בשיירי ארח חיים סימן א' עמד בזה והביא דברי הפוסקים הם המדברים בזה והעלה דצריך נטילה גמורה בלא ברכה והביא סיעתא לסברא זו מסוגייא עצמה עי"ש דב"ק ומצאתי כתוב בענין זה דנטילה לטיבולו במשקה סגי בנוטל עד פרק שני של אצבעות כדקימה לן לענין מים אחרונים בסימן קפ"א סעיף ד' וכתב שדבר זה נלמד ממה שכתב בספר זכור לאברהם חלק א' ריש דף ס"ב בשם תשובת הרדב"ז שהביא הרב ברכי יוסף דמי שהביאו לו אחר ברכת המזון דבר שטיבולו במשקה אין צריך נטילת ידים דדי לו בנטילת ידים שבתוך הסעודה עד כאן מצאתי כתוב ומשמט ליה להכותב דטעם פיטור זה הוא משום שנטל בתוך הסעודה רוצה לומר מים אחרונים ואם איתא דלהטיבולו במשקה בעי נטילה גמורה איך תעלה לו נטילת מים אחרונים אלא ודאי

דסגי בנטילה כל דהו עד פרק שני של אצבעות והנה אף דמדברי הרדב"ז עצמו אין כל כך הכרח דכיון דאיכא מאן דסובר בנטילת ידים אחרונים עד קשרי אצבעותיו עיין בספר בירך את אברהם סימן כ"ו אות ו' ואיכא נמי דעות הפוסקים דבנטילה לסעודה סגי בהכי כמ"ש בסי' קס"א יתכן לומר דהרדב"ז קאי בשיטות אלו ולעולם דנטילת ידים לטיבולו במשקה דינו כנטילת ידים לסעודה אך מה נענה להרב מרן חיד"א בספר ברכי יוסף סימן קנ"ח אות ו' שהביא זה להלכה והסכים כן והיה לו לבאר דלדעת מרן אין הדין כן אמנם לעניות דעתי אין כונת הרדב"ז לפוטרו על ידי הנטילת ידים למים אחרונים אלא סובר דנפטר בנטילה ראשונה שנטל ידיו לסעודה מכוין שלא הסיח דעתו כלל ותיכף אחר ברכת המזון הביאו לו דבר שטיבולו במשקה כנ"ל פשוט כמו שיראה הרואה בדברי הרב ברכי יוסף בגופן שלהן כי ע"כ העיקר לדינא דצריך נטילה גמורה לדבר שטיבולו במשקה כנטילת ידים לסעודה כאמור:

אות ה

טיבולו במשקה אם אוכל דבר שטיבולו במשקה והוא טפל שאוכלו למתק השתיה וכיוצא אם הוא פחות מכזית או מבושל נראה לי דלא בעי נטילה הרב בירך את אברהם סימן א' אות י"ד עיין שם ולפי מה שכתב הרב חיי אדם בכלל ל"ו אות ג' דאם אוכל פת פחות מכביצה והוא טפל לדבר אחר אין צריך נטילת ידים נראה דהוא הדין לענין דבר שטיבולו במשקה אף אם הוא כזית אין צריך נטילה ועיין מגן אברהם ס סימן רי"ב סוף סעיף קטן ג' בשם תשובת רמ"א ומטה משה דאם אוכל פת למתק השתיה אין צריך נטילה ומשמע דכן הוא דעתו וכן פסק בשלחן ערוך הגאון מוהר"ש זלמן שם ומשמע ודאי אפילו הוא אוכל כביצה שחייב בנטילה אפילו הכי נפטר מן הנטילה כדרך שנפטר מן הברכה ואם כן הוא הדין לטיבולו במשקה אף אם יש בו כזית נראה לעניות דעתי דאפשר להקל והן עתה האיר וזרח ספר משנת רבי אליעזר חלק ב' להרב הגדול כמוהר"א די טולידו ושם בשיירי ארח חיים סימן ב' דף זק"ן ע"ב עמד בזה ושקיל וטרי והנראה מדבריו הוא דסבירא ליה דיש ראיה מתשובת מוהר"ם סימן א' שכתב לענין פת דכשאוכלו למתק שתיה דאין צריך נטילה ולא הסכים למה שדחה לו הרב מר רבו עי"ש ודרך אגב אומר דמה שכתב שם על דברי רבו על פי מה שכתבו התוס' והרמב"ם דאין לטומאת משקין שיעור מן התורה כלל כיעוין שם כעת לא זכיתי להבין דב"ק:

סימן ב (בדיני טבילת נדה)

אות א

טבילת נדה הוה עובדא באשה שטבלה בליל השישי וקודם ששימשה את ביתה ראתה שהטבעת באצבעה כי שכחה מלהוציא בעת הטבילה כמו שהוא המנהג והי' הטבעת רפוי בידה ושאלה אשה אם עלתה לה טבילה והיה בדעתי להקל עליה שלא תצטרך לטבול עוד הפעם בליל שבת (אשה שלא טבלה כדין אי יכולה לטבול בליל שבת מסגרת השלחן קנ"ג ע"ג) כי דחיקא ליה מילתא טובא בהיות ליל שבת ולכן בדעתי לסמוך על אילן גדול פסק מרן בשלחן ערוך סימן קצ"ח סעיף כ"ג דטבעת רפויה אינו חוצץ בדיעבד מיהא וכמו שכתב המגן אברהם בסימן קס"א סעיף קטן יו"ד וכן כתבו הרבנים אליהו זוטא ומוהר"א גירון כמ"ש בספר דברי מנחם סימן קס"א הגהות בית יוסף אות א' וכדאי הוא מרן הקדוש ודישרן סמיכין עלוהי הרב מגן אברהם והרב הלבוש לסמוך עליהם אפילו שלא בשעת הדחק כל שכן בנדון דידן דאיכא דוחקא כאמור דודאי לא נחוש לסברת הרב בית הלל שהביא הר' באר היטב של מוהרי"ט שם דמחמיר אפי' בדיעבד כל שלא שימשה עי"ש ואנו אין לנו אלא דברי מרן הנז"ל לכל הפחות בדיעבד ושעת הדחק ועיין להגאון מרן חיד"א בשיורי ברכה שם בשם הרב מקום שמואל דעלתה לה טבילה דלא כהר' בית הלל וכן בקדש חזיתיה להכהן גדול הרב זרע אמת בחלק ב' סימן פ"ז דהעלה דברפוי עלתה לה טבילה על פי פסק מרן הנז"ל אלא שנראה שלא ראה דברי הרב בית הלל מדלא הזכירו וגם לא ראה דברי הרב מגן אברהם בסי' קס"א הנז"ל עי"ש ועיין בפתחי תשובה סי' קצ"ח סעיף קטן י"ג שכתב בשם הרב סדרי טהרה דלכתחילה יש ליזהר אבל בדיעבד עלתה לה טבילה וכתב עוד שהלבושי שרד כתב בשם תשובת הב"ח החדשות סימן מ"א דחלילה לומר דברפוי לא עלתה לה טבילה והאומר זה ראוי לנזיפה וכו' יעי"ש ועיין להרב תפארת אדם בחלק יו"ד סימן נ"ד שפסק כן דברפוי אינו חוצץ והביא לנו שו"ת הרב מוהר"י מברונא סימן ק"ח דסובר כן כיעי"ש ועיין גם כן בשו"ת מכתם לדוד להגאון מוהרד"ף בתשובת מר בריה בחלק יו"ד סימן כ"ו דפשיטא ליה דאם ידוע דהוא רפוי עלתה לה טבילה ובספק כגון שנאבד הטבעת ואי אפשר למיקם עלה דמילתא שקיל וטרי בזה יעי"ש ובסימן כ"ה וסימן ז"ך והרב מסגרת השלחן הביא מה שכתב הרב מקום שמואל דעלתה לה טבילה ושהרב בארות המים סימן י"א כתב דעלתה לה טבילה דוקא אם שימשה וסיים דהיכא דליכא חולי או אונס קצת המחמיר לטבול שנית תבא עליו ברכה עי"ש שעשה מעשה להקל בחולנית שטבלה בטבעת רפויה בימות החורף מכל האמור נראה דבנדון דידן דאיכא דוחק לטבול בליל

שבת משום סיבות הידועות לנו נראה דשפיר דמי להקל ולומר דעלתה לה טבילה ואף שמצאתי כתוב בגיליון ספר תפארת אדם הנז"ל מכתבת יד רב אחאי הרב המחבר ספר מלאכת שלמה יצ"ו כתב וז"ל ועיין בספר רוב דגן בהלכות טבילה דף ד' שכתב בסוף דבריו דלענין מעשה צריך להתיישב בדבר עכ"ל אומר אני דבמכ"ת לא חש לקמחיה דהרואה יראה שם להרב רוב דגן דמה שכתב שצריך להתיישב בדבר הוא על מה שכתב שם בשם הרשב"ץ דבנזמי האזן אפילו אם מהודקים שפיר דמי וחיליה ממה שאמרו בשבת דף ט"ן ע"ב דפירשו מתניתין דקתני ולא בנזמים דהיינו נזמי האף ולא נזמי האזן ומשמע ליה להרשב"ץ דר"ל דבנזמי האזן אין בהם משום חציצה אפילו במהודקים ועל זה שקיל וטרי דאימא דמיירי ברפוין דבנזמי האף לא תצא משום דילמא שלפא ומחויא וכו' ומסיק דצריך להתיישב בדבר אבל לענין טבעות הביא פסק מרן בסימן קצ"ח סעיף כ"ג ורמז דברי הגאון שיורי ברכה הנז"ל דהביא בשם הרב מקום שמואל דעלתה לה טבילה וזה ברור באופן דמכל האמור מקום יש בראש להקל שלא תצטרך לטבול שנית: **אך** אח"כ נודע לי כי אשה זו לא העבירה שער אותו מקום בסם המשיר השער כנהוג וראיתי שנחלקו הפוסקים בזה דהגאון מרן חיד"א בשיורי ברכה סימן קצ"ח אות ב' כתב בשם הרב אדמת קדש דהצריך לטבול פעם שנית ושהרב מוהרי"ז בתשובה כ"י העלה להקל וכן הוא דעתו דהכי נקיטינן יעי"ש והרב שדה הארץ בחלק ג' בחלק יו"ד סימן ו' נשאל באשה שלא העבירה שער אותו מקום בסם כנהוג רק במספריים וכתב דכיון דדרך העולם להשיר בסם וגם אשה ההיא זה דרכה כל הימים להשיר בסם הוה ליה דבר שמקפיד עליו וחוצץ ושקיל וטרי בזה ומסיק דאם עדיין לא שימשה את ביתה צריכה לטבול פעם אחרת יעוין שם והרב מסגרת השלחן בר"ש סימן קנ"ח ד"ה וכתוב וכו' הביא דברי הגאון שיורי ברכה הנז"ל ומסיק דאם לא שימשה את ביתה המחמיר שתטבול שנית תבוא עליו ברכה ושכן מנא בשו"ת שדה הארץ הנ"ל ע"כ ובכן בנדון דידן דנצטרפו שתי רעותות הטבעת ושלא העבירה השערות כלל עם היות דכל חדה באנפי נפשא אי איתרמי לן מקום יש בראש להקל בשעת הדחק קצת כיון דאין כאן אלא ספיקא דרבנן מכל מקום בהצמדם שתי הריעותות גם יחד דנתי להחמיר שתטביל שנית וכן נעשה מעשה ועיין להרב זכור לאברהם חלק ג' דף צ' ע"ב וע"ג ישרי לב טו"ב ע"א פתח הדביר חלק ג' סימן ש"ג סוף אות ד':

אות ב

טבילת נדה לענין הכלות שטובלות ושערותיהן ארוכות ועתידין לקוץ אחר הבעילת מצוה פקפק רב אחד לומר שחוצצין כיון שסופן להתגלח והגאון חתם סופר בסימן קצ"ה

כתב דאין לחוש והביא ראיה מתוספות בבא קמא דף ע"ו ומנזיר דף ע"ד ומנהג ישראל תורה וכו' עי"ש ועיין להגאון מוהר"ש קליגר בספר שירי טהרה דף ח"ק ע"ג דלפי דברי החתם סופר במקומות שנוהגים לחתוך השערות קודם הביאה יהיה חציצה אך תמה שם על כל דבריו ומסיק דעיקר ההיתר היא כיון דשערות הללו הוי מיעוט ואינה מקפדת עליהם מה שהם ארוכים ואדרבה ניחא לה וכו' ולא אמרי כל העומד ליגזז כגזוז דמי אלא היכא דמקפיד עליו אז הוי כמו דבר אחר וחוצץ מה שאין כן במיעוט שאינו מקפיד אלו תורף דב"ק:

אות ג

טבילת אשה שיש לה שן של כסף אי חוצץ שואל ומשיב מהדורא קמא ח"ג סימן ז"ך ויש לעיין עיקרי הד"ט סימן כ"ב אות ז' (ד"ה ועל פי) חכמת אדם בקונטרס בינת אדם שער בית הנשים סימן י"ב (כ"א) מלבושי טהרה סימן קצ"ח סעיף ד"ן ושם בביאורו סעיף קטן ח"י בשם מוהרש"ק להקל וצ"ץ החדש סימן ק"ס ושואל ומשיב מהדורא תניינא חלק ג' סימן ח"ק על מילוי השן ועל עין של זכוכית לסומא בעין אחת ויש להתיישב בשו"ת כתב סופר סימן צ"א על אשה שיש לה רטיה ותחבושת שאי אפשר להסירו קודם שלשה חדשים ובספר פדה את אברהם במערכת המ"ם אות א' ובשד"ח מערכת חמץ ומצה סימן ד' אות כ"ד ובציונים לפאת השדה מערכת אבילות חמדת משה סימן פ"ד בית יצחק ארח חיים סימן י"ד אות ו':

אות ד

טבילה עיין רמ"א סימן קצ"ח ס"ו לאותן נשים שיש להן כמין קליעת שערות וכו' ועי"ש בפתחי תשובה בשם שו"ת פנים מאירות באשה שחלתה ואמרו הרופאים שאין תקנה אלא אם כן תעשה מארלאקין וכו' דהעלה דאין להקל וכו' עי"ש ועיין להגאון מוהר"ש קליגר בספר שירי טהרה דף ס"א סימן י"ג י"ד ט"ו נשאל גם כן בדין הקאלטניס וכו' ושקיל וטרי בזה ומסיק להקל משום רפואה כשהרופאים אומרים שצריכה לזה ובכי האי גוונא חיבור על ידי אדם הוי חיבור ועוד ביאר שם דברי המרדכי מה שהוצרך לטעמים שלו עיין שם באורך ועיין שם בסדרי טהרה ובמלבושי טהרה ועיין בשו"ת מים חיים להגאון מוהר"ח הכהן ראפפורט בשו"ת יו"ד סימן נ"א שכתב שבספר בגדי ישע כתב שהקאלטוניס הנעשה על ידי אדם על פי צווי הרופאים חוצצין לענין טבילה דטעמא דהיינו ריבתייהו לא שייך אלא בנעשה ממילא ולא בנעשה על ידי אדם ואין לזה טעם ולא ריח וחלילה לומר דלא נמצא דהרי מצינו ביומא דף ע"ח ע"ב מ"ש נעילת הסנדל וכו' והעיקר שאם נתנה על פי צווי הרופאים מומחים שאין לה תרופה אחרת בודאי מקפדת

שלא להסירם הוי ממש כמו הקאלטניס וכו' ואין שום הפרש רק אם אינם נעשים על ידי פיזור סמנים המבואר בסד"ט אזי בודאי אין חוצצין כלל עכ"ל:

אות ה

טבילה לענין אשה שאירע טבילתה בליל יום טוב ושכחה לקוץ צפורניה מערב יום טוב עיין לקמן במערכת יום טוב סימן א' אות ח' ויש לעיין כרם חמד חלק ב' דף ט"ו סוף ע"ד שו"ת מהרי"ן יפה סימן ט':

אות ו

טבילת נדה מבעוד יום נדפס בדברי חכמים סימן קכ"ט ומה שהובא שם בדף קי"א ע"א בשם חמודי דניאל שבפתחי תשובה יו"ד סימן קצ"ז סעיף קטן י"א דבעינן שיהיה אונס לכל הנשים שבעיר יש לעיין מעשה איש דף ל' ע"ב ד"ה ומה:

אות ז

טבילת כלה קודם החופה באיזה אופן אפשר ביום תפארת אדם סימן ב"ן משנת רבי אליעזר חלק ב' סי' י"ט חמדת משה סימן פ"א אגודת אזוב מדברי סימן ל"ה:

אות ח

טבילת בתולות לא תטבולו מחשש זנות דחמיר להו איסור נדה מפנויה כן זכורני שראיתי בפוסקים ואיני זוכר מקומו שוב ראיתי מה שכתב בנחמד למראה חלק ב' דף ט"ז ע"א וע"ב עיין שם ריש פרק במה אשה ודברי מרן הבית יוסף שרמז הבאר היטב ארח חיים סימן ש"ג הם ביו"ד סוף סימן קפ"ג עיין שדי חמד מערכת חמץ אות מ"א ד"ה וחוכך ובמגן אברהם סימן תר"ו סעיף קטן ח' כתב דגם הבתולות טובלות וכן כתב במטה אפרים שם ובקיצור שלחן ערוך סימן קל"א ולא ידעתי אמאי לא חשו על המנהג:

אות ט

נדה צריכה לטבול כשיגיע זמנה אפילו אין בעלה בעיר משום שבהיותה באותה טומאה מתפשטת באבריה ומעפשת שכלה וכן מצאתי בשערי דורא נשים חשובות טובלות אף שאין בעליהן בעיר וכן הנהיג רבי שמעון את בתו לטבול אפילו בימי החרף בעת טבילתה אף שאין בעלה בעיר עד כאן דברי הרב החסיד בספר שבט מוסר פרשה נ"ד (דף קכ"ט ע"ב) ולפי הנראה כאן שנה רבי משנת חסידים דמבואר הוא בדברי הפוסקים ביו"ד סימן קצ"ז דדבר זה תלוי באם טבילה בזמנה מצוה או לא וקיימא לן כמאן דאמר טבילה בזמנה לאו מצוה ולפי זה אין האשה מחוייבת לטבול בזמנה אם אין בעלה בעיר אבל אם רוצה אשה לטבול אף שאין בעלה בעיר נראה ודאי דשפיר דמי וכן הוריתי לאשה שהיתה מצפה שיבא בעלה באותה הלילה שתטבול כדין ומה שאומרות הנשים

דיש סכנה לטבול אם לא תזדקק באותה הלילה לפי הנראה הם דברים בדאים ואין לחוש להם כלל ואחר זמן מצאתי להרב שבות יעקב בחלק ג' סימן ע"ז שנשאל על מורה אחד שהורה שאף שאין בעלה בעיר צריכה טבילה ומשום תשש סכנה לוקחים אצלם תינוק ומניחים סכין במטה תחת הכרים אי שפיר הורה והשיב דאנן נקיטינן דטבילה בזמן הזה לאו מצוה ואם יאמר האומר הרוצה להחמיר יחמיר ומה בכך זה אינו כיון דהם עצמם אמרו שיש חשש סכנה לטבול כשאין בעלה בעיר משום חשש דיבוק רוח הטומאה ומזיקין שמה"ט מניחין אצלם תינוק וסכין וקיימא לן חמירא סכנתא וכו' כאשר שמענו שאירע כן כמה פעמים ועיין בשו"ת מוהר"ם מלובלין סימן קט"ז לכן אין לשנות כלל עכ"ל והוא חידוש אצלי ומכללות דברי הפוסקים בסימן קצ"ו סעיף י"א גבי אשה שטבלה שאין בעלה בעיר ואחר כך ראתה או מצאה כתם אם צריכה להמתין ה' ימים או תספור מיד משמע דטובלת האשה כשאין בעלה בעיר וכן בסימן קצ"ז סעיף ב' בהגהה משמע דיכולה לטבול אף כשאין בעלה בעיר ויש לעיין בספר מסגרת השלחן דף קל"ה סוף ע"ב ובסימן קצ"ז סעיף ב' וכעת איני מופנה ויש לעיין תוכחת חיים סוף פרשת כי תצא זכור לאברהם חלק ג' דף צ' (נ"ח) סוף ע"ד בשם סמ"ג זרע אמת חלק שני סימן קנ"א (ובציוני רבינו כתוב כשאין בעלה בעיר אם יש סכנה לטבול מר ואהלות (דף ל' ע"א) סוף סימן כ"ח פדה את אברהם ז' ע"ג אות א'):

אות י

טבילה אשה שטבלה על גבי שליבות של עץ שבתוך המקוה עיין במערכת המ"ם:

אות יא

טבילה בנהר בזמן שהמים מעט וצריכה להשתטח על כל גופה פאת השדה (שו"ת קו"ק) סימן מ"ו ומ"ז (ועיין פאת השדה למרן המחבר בחלק הכללים מערכת הז' כלל ג' ד"ה ונזדמן):

אות יב

אחר שטבלה ולנתה עם בעלה כמה לילות נסתפקה אולי היה איזה מאכל על שיניה בעת שטבלה פאת השדה הנ"ל סימן מ"ח:

אות יג

טבילה במקוה שגברו המים עד השליבות אגודת אזוב מדברי סימן ט"ו:

אות יד

חתכה צפרניה במחובר לבשר וכו' וטבלה מנחת שי סימן נ"ד.

אות טו
הושם לה טבעת על פי עצת הרופאים דלתי תשובה בקונטרוס מסגרת השלחן סימן ו':

אות טז
טבילה לענין חציצה באשה שנותנת תחבושת באותו מקום תפארת אדם סימן ג"ן:

סימן ג (והוא ציונים בדיני טבילת כלים).

אות א
טבילת כלים אי מדאורייתא עיין בקונטריס הכללים מערכת הטי"ת:

אות ב
טבילת כלים לעניין רחיים של קאחב"י ישרי לב דף כ"ח ע"א אות ו' ויש לעיין זכור לאברהם חלק ג' (אות קי"ו):

אות ג
טבילת כלים לענין כלים המחופים בגמי מבחוץ יש לעיין רוח חיים בסימן ק"ך בשם בית יהודה ולא ראה בשיורי ברכה שם אות א' ומסגרת השלחן דף קל"א פ"ג (ד"ה צלוחית) ויש לעיין זכרנו לחיים חלק ב' דף ל' אות ב':

אות ד
ולענין כלים המחוברים בקרקע אם צריכים טבילה תשובות הד"ר סימן כ"ג:

אות ה
כלי עצם אם צריכים טבילה אהל אברהם שו"ת סימן כ"ד:

סימן ד (בדיני טרפיות)

אות א
בדין אווזות שהנכרים מורטים אותם ומוכרים לישראל על דברי הרמ"א בסימן ט"ן סעיף ב' היה כתוב כאן ונעתק לקונטרוס דברי חכמים שבשדי חמד חלק א' סימן קכ"ו:

אות ב
בדין נשמט רגל העוף בפרק שבין הארכובה לשוק ועור ועצם שלם ויפה היה כתוב כאן ונעתק לקונטריס דברי חכמים שבשדי חמד חלק א' סימן קכ"ז ועל זה כתב ידידי הרב המאוה"ג מוהר"ר גדליה אבד"ק זדונסקאוולי יצ"ו וז"ל לענין נשמט הארכובה מהשוק בעוף וסיים הרב השואל משמע דלא בעינן בדיקה וכר"מ הדרת גאונו שתיק ליה ואדין לפניו בקרקע. אי בעית אימא גמרא אי בעית אימא סברא אש"ס חולין דף נ"ו גבי צנא

דאנקורי ובדקיה רבא בצומת הגידין ופרש"י בארכובה ויעויין בפרי חדש סימן נ"ה ובפרי תואר סימן נ"ו סעיף קטן ד' ופרי מגדים ריש סימן נ"ה והלב"ש חלק בין עוף דק לגס ובפתיחה לטה"ע אות מ' הקשה גם כן דאמאי ניחוש בשמוטה לצומת הגידין ותמהני הא מצינו כי האי גונא בסימן נ"ה סעיף ב' דשמוטת בוקא דאטמא גורם חשש פסיקת ניבין ומה לי ניבין או גידין הן אמת שיש לחלק קצת בדוחק דשם הניבין בין הנאחזים מבחוץ על הכף ובין הניב שבפנים לכל מר כדאית ליה במקום השמוטה אוסר העיכול וכיון דהשמוטה הוא באבר התחתון בהבוקה ושם אי איעכול טריפה מה שאין כן בצומת הגידין דעל הארכובה התחתונה לית לן בה רק שיגרום השמוטה לעשות פסיקת הגידין למעלה יש לומר דלא חיישינן לה כן יש לחלק אך מצד הסברא יש לומר דגם השוק נשמט ממילא ושוב חיישינן להצריך עכ"פ בדיקה ודי להתיר בבדיקה כבסי' נ"ה סעיף ב' הנ"ל בלא נפסק בקיאין אנו אבל עכ"פ להתיר לגמרי בלא בדיקה צריך עיון להקל הן אמת דבדברי קדשו דהדרת גאונו שליט"א כתב בזה הלשין וכיון שאנו רואין בצומת הגידין דאין שום ריעותא מנא לן לחוש להחמיר נראה בעליל דהדרת גאונו שיחיה אינו מתיר רק על ידי בדיקה דלא כמו"ש השואל עד כאן דבריו יצ"ו ועל דבר זה נשאלתי גם מרב אחד יצ"ו ונעתקו דבריו לקמן באות ד' ושה הבאתי דברי מי שגדול הגאון אבד"ק שאוויל יצ"ו בזה:

וידידי הגאון מוהרש"ל פריידעש אבד"ק ליאדי יצ"ו כתב לי וז"ל בחלק דברי חכמים סימן קכ"ז כתב להכשיר בנשמט רגל העוף בפרק שבין הארכובה לשוק וכו' יעיין בספר לבושי **שרד** בטריפות העצמות סימן א' סעיף י"ב אות א' ובפתיחה שלו אות מ"א שכתב להטריף בזה. והרב ראובן סג"ל ועמהאן מעיר קארטשיב כתב לי תמיה לי איך לא חש להביא דעת הלבושי שרד בסימן א' סעיף י"ב וז"ל שוק שנשמט מהערקום מבהמה וכן בעוף שבו' אין ערקום ונשמט השוק מהגלוד היינו מהארכובה צריך בדיקה בצומת הגידין בבהמה. ואינדיק אף באין הפסד מרובה ובאווזא בהפסד מרובה דוקא ובעוף הדק טריפה אף בהפסד מרובה וסברתו דלא גרע מנצרר הדם במקום צומת הגידין והאריך הרבה בזה בפתיחתו אות מ"א וכן בפרי מגדים סימן נ"ה סעיף קטן א' בש"ד מסיק להלכה דבעוף הדק בנשמט בין שוק לארכובה לא מהני בדיקה בצומת הגידין וכן פוסק בעצי לבונה וכן הרב עיקרי הד"ט סימן ו' אות ו' אחר שהביא כל הרבנים שבספר זכור לאברהם (המובא בדברי חכמים) מסיק דצריך להתיישב למעשה ומאחר שכל הני פוסקים מורין להטריף הכי נקיטינן וכל האחרונים מביאים דבריהם ופוסקים כמותם והלבושי שרד החמיר עוד דבאם נשמט ויצא מחורו דינו כנשבר וטריפה אף

בבהמה ולא מהני בדיקה בצומת הגידין וכל מה שאמרנו לעיל דמהני בדיקה בבהמה מיירי ביושב בחורו רק שנזוז ממקומו עי"ש ומה שכתב מעכ"ת שראה לקצת רבני האחרונים שמחמירין ומטריפין וכבודו כתב שאין להוסיף על הטריפות ואם להפוסקים כנ"ל נתכוון בודאי לא היה חולק עליהם עכ"ל יצ"ו:

אות ג

בדין נפולה דאסורה משום ריסוק אברים כמ"ש בסימן ח"ק היה כתוב בקונטריס זה ונעתק לקונטריס דברי חכמים שבשדי חמד חלק א' סימן קכ"ח ושם כתבתי בענין אם הוא איסור ודאי או איסור ספק עי"ש וידידי הרב הגאון מוהר"ר יוסף לערנער אבד"ק וואלטישסק יצ"ו כתב לי לעיין בזה בספר דגול מרבבה החדש תשובה לגדול אחד ובספר דעת קדושים בגידולי הקדש סוף סימן ל"ב ובסימן נ"ח ואינם מצויים אצלי:

אות ד

בדין נשמט רגל העוף בפרק שבין הארכובה לשוק ועור ועצם שלם ויפה שכתבתי בדברי חכמים סימן קכ"ז להכשיר כתב לי הרב מרדכי טעפלצקי דומ"ץ ליסנקיא יצ"ו וז"ל ראיתי את ספרו שדי חמד דברי חכמים נזדמן לנגד עיני בתחלה תשובתו הקדושה סימן קכ"ז אשר מבשר כ"ק שליט"א בנשמט רגל העוף בפרק שבין הארכובה לשוק אשתומם כי גם יום אתמול הטרפתי ואתפלא אשר לא הביא כ"ק שליט"א דברי פרי מגדים בסימן נ"ה במ"ז א' שבעוף שאין לו טשוק הוי בין הפרקים ודאי טרפה ועיין בש"ד נ"ו סעיף קטן ד' א"כ מה זה ענין לפי דברי השפתי דעת על כן אבקש חונן מכבוד קדשו שליט"א למחול להעמידני על האמת בהל' זו ששכיח הכא כמעט בכל יום וכו' ושלחתי מכתבו לכבוד הגאון המופלא הנ"ל אבד"ק שאווילי יצ"ו ואלה דברי תשובתו בזה וע"ד מה שהעיר השואל על מ"ש כבוד תורתו בדברי חכמים סימן קנ"ז מהפרי מגדים סימן נ"ה במ"ז אות א' וסימן נ"ו בשפתי דעת אות ד' ועיין רש"י פרה בהמה המקשה בנחתך בין הערקום לשוק טריפה וע"כ דבין עצם אמצעי לערקום יש גם כן צומת הגידין וממילא דבעוף דליכא ערקום דיש צומת הגידין בין עצם אמצעי לארכובה התחתונה ועיין שם בעצי לבונה מה שהעיר על דברי הפרי מגדים ועיין בלבושי שרד בפתיחה לדיני טריפת העצמות אות מ' שהאריך שגוף הדבר אי חיישינן בנשמט לפסיקת צומת הגידין להצריך בדיקה לא מצאנו מפורש בש"ס ופיסקת ויש לומר דאפילו לרא"ש דנשמט הוי כנשבר היינו לענין טריפות מחמת עצמו אבל פסיקת צומת הגידין דחיישינן דמחוזק השבירה נטה העצם ודחק הבשר והגידין היה יכול לקלקל אותם וכשפתי כהן סימן נ"ה סעיף קטן א' וסימן ר"ו סעיף קטן ד' או כהפרי מגדים סוף סימן נ"ו בש"ד וכו' ולא שייך בנשמט

כיון שהאבר **מונח** בחורו ואינו יוצא ממנו בשום פעם ואין להוסיף על הטרפיות ומכל מקום מסיק דלא גרע מריעותא כל דהו במקום צומת הגידין כגון נפוח ונצרר הדם סוף סימן כ"ו ולכן בעוף הגס כגון אינדיק מהני בדיקה אף דאין הפסד מרובה ובאוזא על כל פנים בהפסד מרובה זולת בעוף הדק כגון תרנגולת ועיין שפתי כהן סוף סי' נ"ו ובפרי מגדים בש"ד סימן נ"ה סעיף קטן א' עד כאן ת"ד **ועיין** באמרי בינה סימן נ"ג סעיף ד' וספר בגד ללבוש אות קנ"ג מה שכתב שם באורך ואין רצוני להאריך בדברי האחרונים אחרי שכבר הביא מעלת כ"ת דברי רדב"ז חלק א' סימן כ"ז וכמה גאוני הספרדים שאין לחוש שכשנשמטו ממקום חיבורן בצומת הגידין דשמוטת הגידין לא שמענו כיון דהם שלמים שחוזרין ונצמחין ברגל והדרא בריא ואין ספק שאלו ראה הלב"ש את דברי רדב"ז לא הוה חוכך כלל לצדד ולהחמיר בנשמט ואין לגבב חומרא על חומרא בנשמט ולומר גם כן שאין בקיאים בבדיקה ואין לך בו אלא חידושו מה שאמרו בפירוש ומכל מקום מי שהורה לחוש ולהחמיר בנשמט לא מהדרינן עובדא בכי האי גוונא ועיין בדעה קדושים סימן נ"ו במקדש מלך סעיף קטן ה' שאם בראש הארכובה תחתונה נשבר בעוף לא אשכחן לשום פוסק לחוש עי"ז לצומת הגידין דלמעלה ודוקא בשבר ערקום שהוא קצר ועב שנעשה השבירה בכח גדול חושש הש"ד שמא הזיק השבירה גם למעלה קצה:

ולענין מ"ש כ"ת מהפרי חדש שחולק על הש"ך להתיר כיון דאין הריעותא בצומת הגידין עצמם יע"ש בפרי תואר דאולי גם הפרי חדש לא דחה דעת הש"ך אלא למאי דכתב להטריף ושלא לסמוך על בדיקתינו דהיכי דבדק ואשתכחו שלמים הוה ליה ספק ספיקא וכו' אבל לכתחלה, בדיקה בעי ואף דכיון דאיכא ריעותא דמקומו איתרעי כהא דנשבר הגף סמוך לגוף וכן בנשמט הגף אף דלא הוי הריעותא בהריאה עצמה ונהי דהתם שאני שעורה רך ודק ובנקל תנקב מכל מקום הוי הוכחה דאף דלא הוי הריעותא בריאה עצמה אלא כחוף ממנה ישלחו והכא נמי כיון דבסוף הערקום הוי צומת הגידין ונשבר סמוך למקומם דצריך בדיקה דלמא כשנשבר בכח נפסקו צומת הגידין ממקומן עד כאן דבריו יצ"ו בזה ועיין במה שהבאתי לעיל באות ב':

שכ ככם ככם

מפתחות מערכת הטית

סימן א (בדין טיבולו במשקה)

מטבל במשקה שמעורב מהשבע משקין המכשירים עם שאר מי פירות אם צריך נטילה אות א':

שותה בידו מהנהר אם צריך ליטול ידיו אות ב':
אוכל איזה כוסנין שאין צריך נטילה וטובל ביין שרף אם צריך נטילה אות ג':
טיבולו במשקה אם צריך נטילה גמורה או סגי בנטילה כל דהו אות ד':
דבר שטיבולו במשקה שהוא טפל שאוכלו למתק השתיה וכיוצא אי צריך נטילה אות ה':

סימן ב (בדין טבילת נדה)

שכחה להוציא טבעת רפוי בעת הטבילה אם יש להקל שלא תצטרך לטבול שנית כי דחיקא מילתא וכו' אות א':
אם לא העבירה שער אותו מקום שם ד"ה אך:
הכלות שטובלות עם שערותיהן ועתידין לקוץ אם חוצצין אות ב':
אשה שיש לה שן של כסף או עין של זכוכית אם חוצץ אות ג':
חולה שאמרו הרופאים שאין תקנה אלא אם כן תעשה **מארלאקין** אם חוצץ אות ד' ועיין אות ג':
אירע טבילתה בליל יום טוב שכחה לקוץ צפרניה מערב יום טוב אות ה':
על טבילה מבעוד יום אות ו'. ז':
בתולות אי טובלות אות ח':
אם אין בעלה בעיר אם תטבול אות ט':
טבלה על גבי שליבות של עץ שבתוך המקוה אות יו"ד:
בנהר שהמים מעט וצריכה להשתטח על כל גופה אות י"א:
אם אחר כמה לילות נסתפקה אולי היה מאכל בשיניה אות י"ב:
מקוה שגברו המים עד השליבות אות י"ג:
חתכה צפרניה במחובר לבשר וכו' וטבלה אות י"ד:
הושם לה טבעת על פי עצת הרופאים אות ט"ו:
נותנת תחבושת באותו מקום אות ט"ז:

סימן ג (הוא ציונים בדיני טבילת כלים עי"ש)

סימן ד (בדיני טרפיות)

אווזות שהנכרים מורטים אותם ומוכרים לישראל על דברי הרמ"א בסימן ט"ן ס"ב אות א':
נשמט רגל העוף בפרק שבין הארכובה לשוק ועור ועצם שלם אות ב' ואות ד':
בדין נפולה דאסורה משום ריסוק אברים ואם הוא איסור ודאי או איסור ספק אות ג':